

ФІНАНСИ ТА БАНКІВСЬКА СПРАВА

УДК 336.13

БАРАНИЮК Ю. Р.

Київський національний торговельно-економічний університет

ЕКОНОМІЧНА ПРИРОДА ДЕРЖАВНОГО ФІНАНСОВОГО КОНТРОЛЮ

У статті розкрито питання економічної природи державного фінансового контролю. В межах дослідження природи державного фінансового контролю за економічним змістом вдосконалено обґрунтування сутності державного фінансового контролю, від категорії «контроль» до інкорпорованого поняття «державний фінансовий контроль». Ідентифіковано об'єкти державного фінансового контролю у прив'язці до фінансової системи та розглянуто їх як складову предмету. Вдосконалено обґрунтування мети державного фінансового контролю, систематизовано його завдання у контексті конкретизації та деталізації мети. Ідентифіковано принципи державного фінансового контролю, проведений аналіз відповідності їх нормативно-правовим документам та вдосконалено обґрунтування його функцій.

Ключові слова: державний фінансовий контроль, економічна природа, складові економічної природи.

BARANIUK YU.

Kyiv National University of Trade and Economics

ECONOMIC NATURE OF PUBLIC FINANCIAL CONTROL

Public finances are one of the most important areas of national financial systems that must ensure the country's economic development and the welfare of the population. In the process of social development, the role of public finance management is increasing. In this case, the need to develop a system of measures to identify and eliminate negative phenomena in the economy, in particular, to overcome the disproportions between the level of development of individual industries, territories, and segments of the population. The formation of the system of state financial control becomes important in the theoretical as well as in practical aspects, its role changes during the period of market transformations, corresponding transformations of its objects, object, goals, tasks, functions, principles and essence. This necessitates the consideration of the economic nature of public financial control in conjunction with the relevant changes. The purpose of the article is to reveal the economic nature of public financial control. To study the economic nature of the state financial control, we used: the dialectical method for determining the relationship and possible successive between the control and state financial control, methods for analyzing and establishing causal and consequential connection of the components of the economic nature of public financial control, the methods of formal logic to establish the sufficiency of assertions in the identification of objects and the definition of the subject, systematization and generalization for the disclosure of the economic nature of the state financially control and formulation of overall conclusions of the study. The article deals with the issues of the economic nature of public financial control. The nature of state financial control over economic content is considered. Within the framework of the research, the substantiation of the essence of the state financial control from the category of "control" to the incorporated concept of "state financial control" has been improved. Identified the objects of state financial control in connection with the financial system were identified and considered as a component of the subject. The rationale for the purpose of the state financial control is improved, its tasks are systematized in the context of specification and detailing of the goal. The principles of state financial control have been identified, the analysis of compliance with their normative legal documents has been carried out and the substantiation of its functions has been improved.

Key words: public financial control, economic nature, components of economic nature.

Постановка проблеми. Державні фінанси є однією із найважливіших сфер національних фінансових систем, які повинні забезпечувати економічний розвиток країни та підвищення добробуту населення. За допомогою державних фінансів відбувається реалізація системи перерозподілу валового внутрішнього продукту, який є основним кількісним макроекономічним показником країни. У процесі суспільного розвитку зростає роль управління державними фінансами ресурсами. При цьому посилюється необхідність розробки системи заходів щодо виявлення та усунення негативних явищ в економіці, зокрема, для подолання диспропорцій між рівнем розвитку окремих галузей, територій, окремих верств населення. Формування системи державного фінансового контролю набуває важливого значення як в теоретичному, так і в практичному аспектах, його роль змінюється в період ринкових перетворень, відбуваються відповідні трансформації його об'єктів, предмету, мети, завдань, функцій, принципів. Це обумовлює необхідність дослідження економічної природи державного фінансового контролю у взаємозв'язку із відповідними змінами.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Вагомий внесок у висвітлення теоретико-методологічних засад і організаційно-практичних аспектів державного фінансового контролю здійснили багато науковців, зокрема А. Мазаракі, І. Чугунов, О. Барановський, Т. Канєва, С. Бардаш, С. Волосович, М. Никонович, Н. Барабаш, В. Барановська, І. Дрозд, Н. Виговська, В. Максимова, І. Стефанюк, О. Шевчук, В. Піхоцький, Н. Обушна та інші. Високо оцінюючи внесок дослідників у висвітлення даної проблематики слід зазначити, що в сучасних умовах дослідження економічної природи державного фінансового контролю у взаємозв'язку із суспільними трансформаціями є недостатніми.

Виділення невирішених частин загальної проблеми. Нині питання економічної природи державного фінансового контролю досліджено не повною мірою. Це стосується існування множинності підходів до трактування сутності державного фінансового контролю, відсутності єдиного підходу до розуміння його об'єктів, що впливає на неоднозначність його предмету, мети, завдань, функцій та принципів.

Формування цілей статті. Метою статті є розкриття економічної природи державного фінансового контролю. Для досягнення мети необхідно вирішити такі завдання: вдосконалити обґрунтування сутності державного фінансового контролю як економічної категорії; ідентифікувати об'єкти державного фінансового контролю у прив'язці до фінансової системи та розглянути їх як складову предмету; вдосконалити обґрунтування мети державного фінансового контролю та систематизувати його завдання; ідентифікувати принципи державного фінансового контролю та вдосконалити обґрунтування його функцій.

Виклад основного матеріалу. Управління публічними фінансами вимагає скоординованої діяльності органів, що забезпечують процеси як формування державних фінансів, так і процесів розподілу, перерозподілу та використання. У розвинених країнах набули розповсюдження нові моделі побудови податкових систем, підґрунтям яких стали соціальні компоненти формування податкових інститутів та механізми налагодження ефективної взаємодії з громадськістю [1, с. 11]. Відповідні трансформації взаємодії необхідні і на наступних етапах бюджетного процесу, що обумовлено формуванням єдиної системи державного фінансового контролю.

Складність визначення природи державного фінансового контролю обумовлено економічними змінами, які створюють умови до формування різних підходів його проведення. На сучасному етапі, як зазначає І. Чугунов, розробляються два відмінних концептуальних підходи до фінансового управління і контролю – директивний та індикативний. У країнах з командно-адміністративними методами управління зменшення впливу ризиків досягалося запровадженням системи, за якої функції ринку виконував Держплан, та державний фінансовий контроль базувався на положеннях директивного підходу. Зростання ризиків, збільшення їх впливу на формування і використання державних ресурсів спонукало до пошуку нових концептуальних підходів, оптимальних форм державного фінансового контролю. У країнах ЄС адаптація до ризиків з управління фінансами здійснюється через механізми систем, побудованих на принципах суспільного внутрішнього фінансового контролю. Такий контроль визначається процесом реалізації фінансового управління та контролю; проведення внутрішнього аудиту; гармонізації фінансового управління та контролю, внутрішнього аудиту [2, с. 17]. В ринковій економіці система державного фінансового контролю виступає індикатором виявлення недоліків з метою прийняття рішень, які забезпечують економічне зростання як регіонів, так і держави в цілому. Для цього існує необхідність в об'єктивній інформації про стан державного управління.

Зміни в світовому економічному середовищі зумовлюють відповідні трансформації системи державного фінансового контролю, впливають на його теорію і практику. Економічна природа державного фінансового контролю характеризується відсутністю єдиного підходу до розуміння основних її характеристик.

У науковій літературі існують різні підходи до визначення категорії контролю. Зокрема, В. Баганець розглядає контроль як форму управлінського циклу і як перевірку виконання тих чи інших господарських дій та рішень [3, с. 37]. На нашу думку, запропонований підхід розкриває можливості впливу системи контролю на керований об'єкт, але є неповним, оскільки не містить систему рекомендацій з метою недопущення та попередження порушень у майбутньому. Натомість Т. Жадан дотримується функціонального підходу та пропонує розглядати контроль як функцію управління, яка «представляє собою сукупність форм, методів, інструментів та процедур контролю, за допомогою яких суб'єкт контролю одержує інформацію про показники, які характеризують фактичний стан підконтрольного об'єкта, встановлює відхилення цих показників від цільових, заданих або нормативних, виявляє причини таких відхилень та вживає заходи, спрямовані на їх усунення, недопущення та попередження у майбутньому, з метою підвищення ефективності підготовки, прийняття та реалізації управлінських рішень» [4, с. 166]. Перевагами даного підходу до визначення сутності контролю є розкриття переліку способів отримання інформації про показники підконтрольного об'єкта, наводиться система контролюючих показників, представлена властивість контролю в усіх його часах і здійснено спробу розкрити необхідність його існування. Варто зазначити, що попри наявність у визначенні значної кількості сутнісних характеристик контролю, наведене автором поняття є неповним, не розкриває сам контрольний процес, не виокремлено етапи спостереження, перевірки, співставлення, аналізу, формування системи рекомендацій і заходи впливу на керований об'єкт. Контроль характеризується:

- перевіркою, а також спостереженням з метою перевірки [5, с. 243]; системою спостереження, співставлення, перевірки і аналізу функціонування керованого об'єкта з метою оцінки обґрунтованості і ефективності прийнятих і таких, що приймаються, управлінських рішень, виявлення ступеня їх реалізації, наявності відхилення фактичних результатів від заданих параметрів і нормативних приписів, а також прийняття рішень щодо ліквідації цих відхилень [5, с. 243; 3, с. 37];

- процесом формування інформації про відхилення в стані об'єкта, що спостерігається, від встановленого еталона за умови можливості регулювати, змінювати чи блокувати об'єкт, для усунення виявлених відхилень і обмеження негативних подій у процесі досягнення цілей діяльності в межах законодавства і оптимальних ризиків [5, с. 243];

- процесом цілеспрямованого впливу на об'єкти управління [6, с. 66]; представляє собою сукупність форм, методів, інструментів та процедур контролю [4, с. 166];

- способом організації зворотних зв'язків, завдяки яким орган управління отримує інформацію про хід виконання його рішення; процесом забезпечення і досягнення цілей [5, с. 243].

Систематизація наукових підходів до розуміння контролю дозволила розширити існуючі найбільш загальні напрямки [7, с. 6], в межах яких він розглядається та виокремити наступні сутнісні характеристики контрольного процесу: постійне або періодичне спостереження за суспільно важливими процесами; діагностування стану досліджуваних об'єктів на основі процесних методів; аналіз виявлених відхилень та оцінка ризиків; визначення превентивних заходів недопущення появи відхилень у майбутньому; платформа для прийняття рішень; підсистема управління.

Розуміння сутності категорії контроль та основних його складових етапів дозволяє глибше пізнати сутність понять державного та фінансового контролю, що пов'язано з поліваріантністю підходів до їх трактування. Під державним контролем в науковій літературі розуміють інструмент держави, за допомогою якого органи влади управляють суспільними фінансами [8, с. 79]. Важко погодитися з даним визначенням, оскільки контрольна функція держави не обмежується одними фінансами, а представлена і міграційним, операційним, поведінковим та іншими видами контролю. Існує і більш розширене визначення, яке розглядає державний контроль як законну (засновану на діючих нормативних правових актах) діяльність компетентних державних органів та їх представників з перевірки дотримання нормативних правових актів, норм, стандартів і правил, використання державних коштів і власності, а також щодо усунення та попередження різних порушень [9, с. 294]. Існує і думка, автор якої [3] є представником інституційного підходу до визначення поняття державного контролю і вбачає його в контролі, який здійснюється органами державної влади, зокрема: парламентський контроль, контроль з боку органів виконавчої влади, судовий контроль, контроль з боку прокуратури [3, с. 37]. На наш погляд, коло груп суб'єктів не є вичерпним, цей перелік необхідно доповнити контролем з боку Президента та його апарату (чи іншого очільника країни залежно від форми державного правління) та системою інших вищих державних органів, які підзвітні виключно перед суспільством і не входять до жодної з гілок державної влади.

Державний контроль у системі знань про контроль характеризується чітко окресленим суб'єктом, його здійснює держава, натомість фінансовий контроль характеризується можливістю здійснюватися органами державної влади, бізнес-середовищем (страховий, банківський, тощо), власником (власниками чи керівництвом), громадськістю, міжнародними організаціями. Проте, окремі автори обмежують сутність фінансового контролю за суб'єктним складом, зводячи їх перелік до державних контролюючих органів та спеціальних фінансових інститутів [6, с. 66; 10, с. 6]. Як правильно зазначають Н. Виговська та А. Славіцька, що фінансовий контроль не тільки функція держави, а і форма реалізації контрольної функції фінансів [11, с. 220]. Спрямованість фінансового контролю розглядають через дотримання законності, фінансової дисципліни, запобігання фінансовим правопорушенням [12, с. 185].

Варто відзначити і розуміння Н. Шевченко [7] сутності фінансового контролю, яка його трактує не як інституції, організаційні заходи чи методичні процеси, а як систему відносин, а також не обмежує сферу виникнення цих відносин лише діагностичними процедурами, що дозволяє розглядати фінансовий контроль вже як підсистему регулюючого впливу на фінансові відносини в суспільстві.

На нашу думку, під фінансовим контролем слід розуміти систему відносин з приводу контролю за плануванням, формуванням, розподілом, перерозподілом, а також цільовим та ефективним використанням (чи збереженням) фінансових ресурсів та майна [7, с. 6], які виникають між державними, регіональними, галузевими органами, громадськістю, саморегульованими організаціями, суб'єктами господарювання [5, с. 245], визначення розмірів та причин виявлених відхилень [4, с. 166], усунення фінансових правопорушень та підвищення ефективності управління фінансовими ресурсами [7, с. 6].

Розуміння понять державного та фінансового контролю дають можливості до виділення об'єднаного (інкорпорованого) поняття державного фінансового контролю. Результати систематизації поглядів науковців на сутність державного фінансового контролю можна умовно розділити на наступні підходи:

- процесний, відповідно до якого державний фінансовий контроль «розглядається як особливий вид діяльності державних органів (регламентований відповідними нормативно-правовими актами)» [13, с. 10], базується на визначених функціях і принципах [10, с. 6] та спрямований на встановлення фактичного стану справ на підконтрольному об'єкті [6, с. 66];

- системний, в межах якого, державний фінансовий контроль – це здійснювана уповноваженими державними органами система спостереження і перевірки процесу фінансової діяльності [14, с. 255];

- методологічний, який розглядає державний фінансовий контроль як «інструментом підвищення ефективності економіки, забезпечення обсягу фінансових ресурсів відповідно до визначених законодавством параметрів, повноти сплати податків і обов'язкових платежів, блокування діяльності, що загрожує національній безпеці» [15, с. 85]. Також, в межах цього підходу, державний фінансовий контроль представляє собою сукупність форм, методів та інструментів контролю, за допомогою яких органи державного фінансового контролю одержують інформацію про фактичний стан справ, порівнюють отримані

дані з цільовими або нормативними вимогами, визначають розміри і причини виявлених відхилень, вживають заходи, спрямовані на їх усунення, недопущення та попередження у майбутньому [4, с. 166];

- інституційний, який розглядається на прикладі практики вітчизняного державного фінансового контролю і є сукупністю органів державного контролю законодавчої та виконавчої гілок влади, які виконують розрізнені, неузгоджені контрольні функції, тому, з урахуванням теорії класифікації систем, таку сукупність складно визнати повноцінною системою та ідентифікувати [16, с. 88].

Перевагами наведених підходів до визначення сутності державного фінансового контролю є можливість ідентифікувати всі суттєві його складові, що дозволяє виявити необхідні характеристики поняття. Зокрема, є багато і не повністю зрозумілих положень представлених авторами. Зокрема, автор праці [10] наводить у трактуванні сутності державного фінансового контролю об'єктивну спрямованість контрольних дій на сферу фінансових відносин суб'єктів господарювання з впливовою часткою державної власності. Залишається незрозумілим, що розуміє автор [10] під «впливовою» часткою власності, її процентний чи вартісний вимір? Оскільки дане питання має вкрай актуальне значення, особливо для країн пострадянського світу, в яких значна кількість компаній державної власності.

Достатньо дискусійною є і позиція авторів праць [4; 13], один із яких розглядає державний фінансовий контроль як особливий вид діяльності державних органів, який спрямований на перевірку планування, надходження, розподілу і використання державних ресурсів, а інший – обмежується процесами формування, розподілу і використання. На нашу думку, запропоновані підходи слід доповнити необхідністю спрямованості на збереження державних ресурсів, оскільки їх обсяг колосальний в багатьох економіках. Це і резерви державних банків, дебіторська заборгованість держави за невиконаними тендерними контрактами, необоротні активи, які не експлуатуються, тощо.

Позиція автора [14] є також дискусійною, оскільки сутність державного фінансового контролю, на її думку, обмежується тільки спостереженням та перевіркою, при чому не висвітлюються завдання з усунення виявлених відхилень, процес прийняття рішень за результатами перевірки, розробки рекомендацій. Іншої думки автор праці [6], яка розкриває сутність державного фінансового контролю через різновид та уточнений інтерес, що відрізняє її позицію з-поміж інших робіт. Також автором [6] запропоновано критерії управління публічними фінансами, що мають важливе значення для удосконалення системи державного фінансового контролю, оскільки, як зазначається в праці [15], державний фінансовий контроль є інструментом підвищення ефективності економіки, забезпечення обсягу фінансових ресурсів, повноти сплати податків і обов'язкових платежів, блокування діяльності.

З урахуванням досліджень представлених у проаналізованій науковій літературі, під державним фінансовим контролем ми пропонуємо розуміти систему відносин з приводу контролю, який здійснюється уповноваженими органами державної влади, за плануванням, формуванням, розподілом, перерозподілом, а також цільовим та ефективним використанням (чи збереженням) фінансових ресурсів та майна (які виникають між державними, регіональними, галузевими органами, громадськістю, саморегульованими організаціями, суб'єктами господарювання), визначення розмірів та причин виявлених відхилень, усунення фінансових правопорушень та забезпечення підвищення ефективності управління фінансовими ресурсами. Частково із запропонованого підходу можна ідентифікувати об'єкт та визначити предмет державного фінансового контролю. Як зазначають автори праці [17], об'єктами державного фінансового контролю є органи виконавчої влади всіх рівнів, підприємства, установи та організації, згідно із законом, щодо фінансово-господарської діяльності яких здійснюються контрольні заходи суб'єктами державного фінансового контролю [17, с. 12].

Існує також і думка, що об'єктами державного фінансового контролю є підконтрольні установи, заклади, організації, підприємства незалежно від форми власності та органи управління і державної влади, що беруть участь у формуванні, розподілі, володінні, використанні та відчуженні активів, які належать державі, тобто предмету контролю, зокрема коштів, що залишаються в їхньому розпорядженні у зв'язку з наданими пільгами за платежами до бюджетів чи державних позабюджетних фондів та отриманням кредитів під гарантії Кабінету Міністрів України, а також операціями, що проводяться підконтрольними об'єктами з такими активами [18, с. 17]. На нашу думку, питання надання пільг повинно розглядатися в межах державного фінансового контролю за формуванням публічних фондів, а питання кредитів під гарантії – контролю за плануванням, формуванням (залученням), використанням та виконанням зобов'язань.

Визначаючи об'єкти державного фінансового контролю за їх складовими, то в науковій літературі їх систематизують за групами, процесами, сферами і органами:

- бюджетно-податкова сфера і бюджетний процес;
- процес фінансово-господарської діяльності суб'єктів ринкових стосунків;
- органи виконавчої влади усіх рівнів, підприємства, установи та організації [19, с. 22].

Натомість автор праці [20] виділяє більш детальний перелік об'єктів, до яких відносить як фінансову систему, вартісні пропорції руху ВВП, готівковий грошовий обіг, види власності, прийняття рішень, процеси управління і інші. Також визначено необхідність державного фінансового контролю процесів роздержавлення та націоналізації приватної власності [20, с. 30]. Розкриття цих процесів знаходить своє місце і при визначенні предмету державного фінансового контролю. Під ним розуміють розпорядчу та

фінансово-господарську діяльність підконтрольних об'єктів у частині формування, володіння, використання та відчуження коштів та інших активів, що належать або мають належати державі, у тому числі за зобов'язаннями по податках та зборах і відрахуваннях до бюджетних та позабюджетних фондів [17, с. 11-12]. Таку ж позицію щодо визначення предмету і підтримує автор праці [19], і зазначає, що крім цього, держава повинна стежити за фінансовою, кредитною і емісійною діяльністю державного банку [19, с. 22].

Схожої думки і автор праці [18], який під предметом державного фінансового контролю розуміє господарську, фінансову і управлінську діяльність підприємств та організацій, а також державні фінансові й майнові ресурси [18, с. 18]. Перевагами даного розуміння є розширений предмет у порівнянні з авторами [17; 19], оскільки розглядається вся управлінська діяльність, а не тільки розпорядча, що відкриває можливості державного фінансового контролю не тільки прийнятих рішень щодо розподілу, використання, володіння чи відчуження ресурсів, а і їх акумулювання. На нашу думку, предмет державного фінансового контролю слід розглядати у взаємозв'язку із об'єктом (табл. 1).

Таблиця 1

Об'єкти та предмет державного фінансового контролю

Об'єкти	Предмет
1. Державні фінанси	Контроль формування, володіння, використання та відчуження державних фінансів за системою показників повноти, ефективності, економності, дієвості, законності тощо
1.1. Державний і місцеві бюджети	
1.2. Державні цільові фонди	
1.3. Державний і комунальний кредит	
2. Фінанси суб'єктів господарювання	Контроль відповідності отриманих доходів системі благ у розпорядженні (електронні декларації)
3. Фінанси домогосподарств	
4. Фінансовий ринок	Контроль (моніторинг) руху капіталу
5. Міжнародні фінанси	

Джерело: розроблено автором.

Тлумачення мети і завдань державного фінансового контролю як консолідованої системи та функції державного управління серед науковців має певні розбіжності. Метою державного фінансового контролю є забезпечення законності та ефективності використання державних фінансових та матеріальних ресурсів і державної власності [21, с. 11]. Автор праці [19] окрім зазначених критеріїв забезпечення державного фінансового контролю виокремлює необхідність гарантування фінансової дисципліни й раціональності в ході формування, розподілу, володіння, використання та відчуження активів, що належать державі [19, с. 11].

У праці [18] зазначається, що метою державного фінансового контролю є сприяння зміцненню фінансового становища держави, економічному зростанню шляхом стеження за досягненням цільових орієнтирів та перевірки дотримання обмежуючих параметрів фінансового і економічного розвитку [18, с. 12]. Недоліком формування мети у такій редакції є її обмеження процесами спостереження та перевірки. Логічним доповненням даного визначення можуть слугувати матеріали наведені у праці [7], в якій розкривається триалістичність мети державного фінансового контролю, що полягає у: 1) виявленні порушень; 2) визначенні винних осіб і установ, притягненні їх до відповідальності; 3) розробці заходів щодо усунення даних порушень та попередження їх у майбутньому [7, с. 6]. Прихильником визначення мети державного фінансового контролю у такий же спосіб є автори праці [17]. Під метою вони розуміють виявлення на підконтрольних об'єктах порушення принципів законності, ефективності, доцільності й економії при формуванні та використанні державних фінансових та матеріальних ресурсів, відхилень від прийнятих норм, стадій на найбільш ранній стадії; попередження фінансових порушень; притягнення винних до відповідальності, забезпечення відшкодування заподіяних збитків; вжиття заходів щодо запобігання таким порушенням у майбутньому [17, с. 6-7].

На нашу думку, виявлення на підконтрольних об'єктах порушень не можна розглядати із позиції мети державного фінансового контролю, тому що такий процес зводиться до виконання відповідних планових показників контрольних заходів і жодним чином не гарантуватиме законність та ефективність господарської системи, не забезпечуватиме дотримання фінансової дисципліни чи раціональності управління суспільними економічними відносинами. Досягнення мети здійснюється на основі визначених до виконання завдань державного фінансового контролю. Завданням державного фінансового контролю є забезпечення законності, ефективності, фінансової дисципліни і раціональності у ході формування, розподілу, володіння, використання та відчуження активів, що належать державі [17, с. 7], що досягається в основному на етапах планування і виконання відповідних дій чи операцій, і лише частково, у випадку ідентифікації за результатами контрольних заходів порушень, встановлюється системами контролю в розмірі виявлених відхилень.

Авторами праці [21], крім зазначених завдань державного фінансового контролю наводяться ще необхідність своєчасного інформування органів державної влади, державного управління та громадськості

про суттєві відхилення; блокування відхилень від прийнятих норм управління державними фінансами; розробка і моніторинг виконання рішень за результатами нагляду та оцінки; оцінка якості надання органами державної влади і державного управління, іншими суб'єктами фінансових відносин адміністративних послуг, виконання контрольно-наглядових функцій і стану виконання завдань, визначених законодавством [21, с. 11].

Підсумовуючи погляди науковців на мету та завдання державного фінансового контролю, пропонуємо їх розглядати у взаємозв'язку, як сукупність чітко визначених обов'язків, перелік та склад яких представлений на рис. 1.

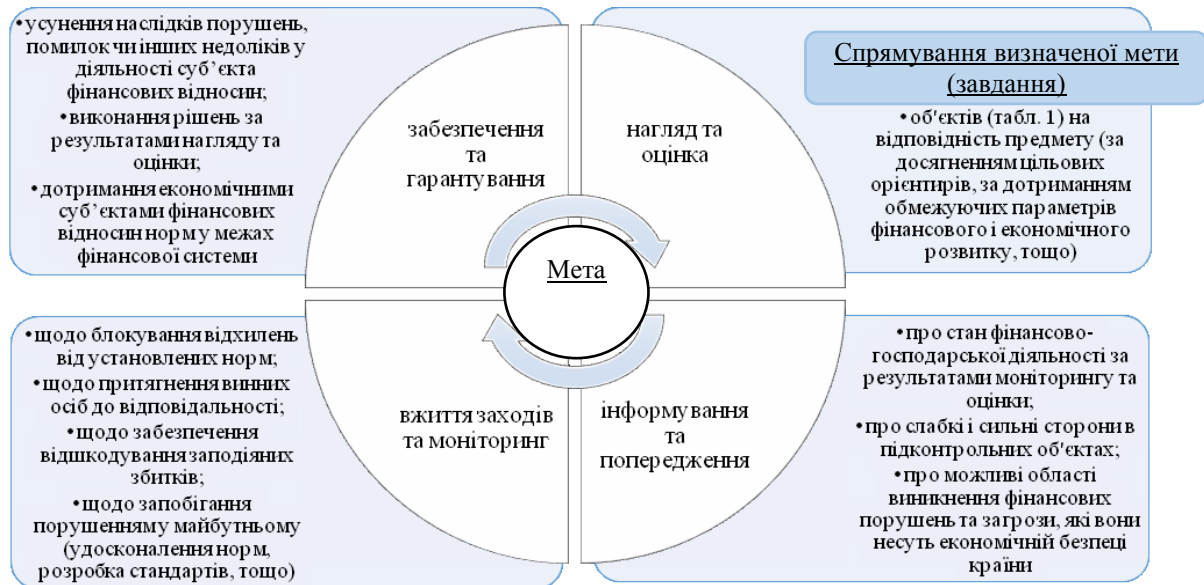

Рис. 1. Мета державного фінансового контролю

Джерело: побудовано автором.

Досягнення мети та виконання завдань державного фінансового контролю можливе на основі належного виконання покладених функцій, до яких відносять: профілактичну, інформаційну, мобілізуючу [18, с. 12].

Під профілактичною функцією державного фінансового контролю розуміють можливість виявлення умов, що сприяють порушенню норм і стандартів, встановлених законами та нормативно-правовими актами, виникненню безгосподарності, недостач, крадіжок і зловживань, а також у встановленні осіб, винних у фінансових порушеннях, і притягненні їх до встановленої чинним законодавством відповідальності.

Інформаційна функція державного фінансового контролю зводиться до того, що інформація, отримана в результаті його здійснення, має стати основою для ухвалення відповідних управлінських рішень і вжиття корегувальних заходів, які забезпечать функціонування суб'єкта господарювання відповідно до встановлених державою норм.

Мобілізуюча функція державного фінансового контролю передбачає усунення суб'єктом господарювання наслідків допущених фінансових порушень, умов, що їм сприяли, та розробку організаційно-правових заходів з розповсюдження прогресивних методів господарювання і недопущення фінансових порушень на інших об'єктах державного регулювання [22, с. 91].

Функції державного фінансового контролю визначаються інтересами суспільства та полягають у сприянні державі здійснювати безперервне спостереження і перевірку діяльності на об'єктах управління, виявляти причини порушення законодавства, керувати процесом розподілу й споживання суспільного продукту і використання фінансових ресурсів [18, с. 13].

Основною функцією державного фінансового контролю є забезпечення зворотного зв'язку, завдяки якій суб'єкт, який управляє системою, отримує необхідну інформацію про її дійсний стан, що дозволяє йому правильно оцінювати виконання прийнятих рішень, виявляти відхилення від мети та пов'язані з цим небажані наслідки. Функція забезпечення зворотного зв'язку проявляється в більш конкретних, похідних функціях державного фінансового контролю, а саме: превентивної, інформаційно-аналітичної, регулюючої, комунікативної, соціальної [23, с. 155].

Зіставляючи погляди авторів [18; 22; 23] можна виділити, що основними функціями державного фінансового контролю в системі державного управління є профілактична (превентивна), інформаційна (комунікативна), мобілізуюча (регулююча) та соціальна. Зміст останньої, на нашій погляд, можна розглядати в межах забезпечення гарантій громадянам дотримання норм права, що визначені державою законодавчо у сфері публічних фінансів. Частково, реалізація даної функції здійснюватиметься на основі трьох інших. Можна спробувати її навіть представити як стабілізуючу або правоохоронну, чи виховну (якщо

розглядати зі позиції моралі). Дотримання даного підходу при визначенні функцій державного фінансового контролю дозволяє досягти їх взаємоузгодженості із представленою метою (рис. 1).

При визначенні функцій органів державного фінансового контролю, тобто його інституційної складової, їх можна умовно розділити на наступні:

- здійснюють державний фінансовий контроль за об'єктами (узагальнено автором);
- розробляють пропозиції щодо усунення виявлених недоліків і порушень та запобігання їм у подальшому;
- вживають в установленому порядку заходів щодо усунення виявлених під час здійснення державного фінансового контролю порушень законодавства та притягнення до відповідальності винних осіб [24].

Варто зазначити, що використання функцій державного фінансового контролю повинно базуватися на принципах, тобто основних правилах проведення, яких повинні дотримуватися всі учасники контрольного процесу. Проф. С. Бардаш виділяє 50 (п'ятдесят) принципів контролю, які систематизовані за групами, і на його думку, 31 (тридцять один) принцип – притаманний системі державного зовнішнього контролю [25, с. 7]. Результати аналізу нормативно-правової літератури, що стосуються питань державного фінансового контролю, дозволяють виокремити наступні принципи, які представлені в табл. 2.

Таблиця 2

Принципи державного фінансового контролю

№	Назва принципу	Лізька декларація керівних принципів фінансового контролю	Закон України про державний нагляд (контроль)	Закон України «Про Рахункову палату»
1	Підзвітність і підконтрольність	+	+	+
2	Прозорість	-	+	-
3	Економність	+	-	+
4	Ефективність	+	-	+
5	Результативність	+	-	+
6	Законність	+	+	+
7	Незалежність	+	+	+
8	Гласність	+	-	+
9	Публічність	+	+	+
10	Запобігання порушенням	+	+	-
11	Обов'язковість настання відповідальності	+	+	-
12	Плановість контролю	+	+	-
13	Відсутність плановості у отриманих показниках діяльності чи притягненні до відповідальності	-	+	-
14	Об'єктивність та неупередженість	+	+	+
15	Системність та доцільність (на основі оцінки ризиків)	-	+	-
16	Неприпустимість дублювання повноважень	-	+	-
17	Невтручання в діяльність, якщо не порушено закон	-	+	-
18	Презумпція правомірності	-	+	-
19	Компетентність	-	+	+
20	Інституційної централізації	-	+	-

Джерело: побудовано автором за [26–28].

Отже, існують п'ять принципів, які відповідають всім трьом зазначеним документам, тому і проведення державного фінансового контролю не має єдиної визначеної бази та не сприяє формуванню сприятливих умов для підвищення його функціональності. Визначення даних принципів у вітчизняних нормативно-правових актах надає можливість розширити відповідальність за проведення контролю та створити необхідні умови для покращення ситуації у сфері як державного фінансового контролю, так і державного управління в цілому. Визначення функцій і принципів дають можливість стверджувати про завершення побудови цілісної концепції природи державного фінансового контролю за економічним змістом, яка зможе забезпечити покращення стану управління фінансовими ресурсами держав.

Висновки. Встановлено, що контроль характеризується постійним або періодичним спостереженням за суспільно важливими процесами, діагностуванням стану досліджуваних об'єктів на основі процесних

методів, аналізом виявлених відхилень та оцінкою ризиків, визначенням превентивних заходів недопущення появи відхилень у майбутньому, платформою для прийняття рішень та підсистемою управління. Державний контроль у системі знань про контроль характеризується чітко окресленим суб'єктом, його здійснює держава, натомість фінансовий контроль може здійснюватися органами державної влади, бізнес-середовищем (страховий, банківський, тощо), власником (власниками чи керівництвом), громадськістю, міжнародними організаціями.

Під державним фінансовим контролем ми пропонуємо розуміти систему відносин з приводу контролю, який здійснюється уповноваженими органами державної влади, за плануванням, формуванням, розподілом, перерозподілом, а також цільовим та ефективним використанням (чи збереженням) фінансових ресурсів та майна (які виникають між державними, регіональними, галузевими органами, громадськістю, саморегульованими організаціями, суб'єктами господарювання), визначення розмірів та причин виявлених відхилень, усунення фінансових правопорушень та забезпечення підвищення ефективності управління фінансовими ресурсами.

Об'єктом державного фінансового контролю виступають фінанси, тобто всі складові фінансової системи, при чому предмет змінюється в залежності від її сфери. Зокрема, для державних фінансів і фінансів суб'єктів господарювання предметом виступає контроль формування, володіння, використання та відчуження державних фінансів за системою показників повноти, ефективності, економності, дієвості, законності тощо. Для фінансів домогосподарств предметом є контроль відповідності отриманих доходів системі благ у розпорядженні, а на фінансовому ринку і стосовно міжнародних фінансів, які мають відношення до країни предметом виступає контроль руху капіталу.

Мета і завдання державного фінансового контролю є необхідною умовою для подальших досліджень і, на нашу думку, метою державного фінансового контролю є забезпечення і гарантування дотримання економічними суб'єктами фінансових відносин норм у межах фінансової системи, що можливе на основі відповідно послідовно організованого контрольного процесу: від нагляду, перевірки, інформування та попередження до вжиття заходів та моніторингу їх виконання. Досягнення мети здійснюється шляхом вирішення завдань, які полягають у:

- нагляді та оцінці об'єктів на відповідність предмету (за досягненням цільових орієнтирів, за дотриманням обмежувачих параметрів фінансового і економічного розвитку тощо);
- інформуванні та попередженні про стан фінансово-господарської діяльності за результатами моніторингу та оцінки, про слабкі і сильні сторони в підконтрольних об'єктах, про можливі області виникнення фінансових порушень та загрози, які вони несуть економічній безпеці країни;
- вжиття заходів щодо блокування відхилень від установлених норм, щодо притягнення винних осіб до відповідальності, щодо забезпечення відшкодування заподіяних збитків, щодо запобігання порушенням у майбутньому (удосконалення норм, розробка стандартів, тощо) та моніторингу виконання відповідних рішень в межах вжитих заходів;
- забезпечення та гарантування усунення наслідків порушень, помилок чи інших недоліків у діяльності суб'єкта фінансових відносин, виконання рішень за результатами нагляду та оцінки, дотримання економічними суб'єктами фінансових відносин норм у межах фінансової системи.

Забезпечення виконання завдань державного фінансового контролю є важливою і необхідною передумовою розвитку ринкової економіки. Досягнення виконання завдань можливе на основі функцій, які покликана виконувати система. Функціями державного фінансового контролю у системі публічного управління виступають профілактична, інформаційна, мобілізуюча та соціальна. Виділення останньої обумовлено її проявом через встановлення дотримання економічними суб'єктами правових норм у сфері відносин пов'язаних із публічними фінансами. Функціями державного фінансового контролю із інституційної позиції виступають: здійснення контрольних заходів, розробка пропозиції щодо усунення виявлених недоліків і порушень, запобігання їм у подальшому, вживання заходів до усунення виявлених порушень законодавства та притягнення до відповідальності винних осіб.

Виконання функцій державного фінансового контролю повинно базуватися на принципах, тобто основних правилах проведення, яких повинні дотримуватися всі учасники контрольного процесу. Існує тільки п'ять принципів, які відповідають дослідженим нормативним документам, до яких варто віднести: підзвітність, законність, незалежність, публічність та об'єктивність. Тому, проведення державного фінансового контролю не має єдиної визначеної бази та не сприяє формуванню сприятливих умов для підвищення його функціональності. Визначення тільки частини принципів у вітчизняних нормативно-правових актах не надає можливість розширити відповідальність за проведення контролю та не створює необхідні умови для покращення ситуації як із проведенням державного фінансового контролю, так із державним управлінням в цілому.

Література

1. Мазаракі А. А. Домінанти інституційної модернізації фінансової системи України / А. А. Мазаракі, С. В. Волосович // Вісник КНТЕУ. – 2016. – № 1. – С. 5–23.
2. Чугунов І. Я. Концептуальні засади розвитку системи державного внутрішнього фінансового контролю України / І. Я. Чугунов, Ю. М. Фугоранська // Наукові праці НДФІ. – 2010. – Вип. 1. – С. 15–23.

3. Баганець В. О. Сутність і види державного контролю за господарською діяльністю / В. О. Баганець // Форум права. – 2014. – № 2. – С. 37–41.
4. Жадан Т. А. Економічна сутність та зміст поняття «державний фінансовий контроль» / Т. А. Жадан // Причорноморські економічні студії. – 2017. – Вип. 16. – С. 161–168.
5. Шевчук О. А. Природа фінансового контролю / О. А. Шевчук // Фінансовий простір. – 2015. – № 2. – С. 242–246.
6. Обушна Н. І. Модернізація системи державного фінансового контролю в Україні в контексті утвердження парадигми публічного аудиту / Н. І. Обушна // Вісник Національної академії державного управління при Президенті України. – 2016. – № 4. – С. 64–71.
7. Шевченко Н. В. Механізм оцінки ефективності державного фінансового контролю в Україні : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук : спец. 08.00.08 «Гроші, фінанси і кредит» / Н. В. Шевченко. – Суми : Українська академія банківської справи Національного банку України, 2011. – 21 с.
8. Слободяник Ю. Б. Формування системи державного аудиту в Україні : монографія / Ю. Б. Слободяник – Суми : ФОП Наталуха А. С., 2014. – 322 с.
9. Хомишин І. Ю. Контроль у системі державної служби / І. Ю. Хомишин // Форум права. – 2015. – № 4. – С. 292–296.
10. Катроша Л. В. Науково-методичне забезпечення розвитку фінансового контролю у сфері державних закупівель : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук : спец. 08.00.08 «Гроші, фінанси і кредит» / Л. В. Катроша. – Суми : Українська академія банківської справи Національного банку України, 2013. – 21 с.
11. Виговська Н. Г. Місце зовнішнього державного фінансового контролю у національній контрольній системі України / Н. Г. Виговська, А. Ю. Славіцька // Вісник Житомирського державного технологічного університету. Серія : Економічні науки. – 2016. – № 4. – С. 219–228.
12. Піхоцький В. Ф. Система державного фінансового контролю як інструмент соціально-економічного розвитку / В. Ф. Піхоцький // Вісник Нац. ун-ту «Львівська політехніка». Серія : менеджмент та підприємництво в Україні: етапи становлення і проблеми розвитку. – 2009. – № 647. – С. 184–190.
13. Басанцов І. В. Розвиток державного фінансового контролю в умовах ринкової економіки України : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня д-ра екон. наук : спец. 08.00.08 «Гроші, фінанси і кредит» / І. В. Басанцов. – Ірпінь : Держ. податкова адміністрація Укр. Нац. ун-т держ. податкової служби Укр., 2008. – 34 с.
14. Даценко Г. В. Вдосконалення складових елементів державного фінансового контролю в Україні / Г. В. Даценко // Вісник ЧТЕІ. Економічні науки. – 2013. – № 2. – С. 254–257.
15. Стефанюк І. Б. Методологічні засади функціонування системи державного внутрішнього фінансового контролю в Україні / І. Б. Стефанюк // Фінанси України, 2011. – № 6. – С. 84–102.
16. Бардаш С. В. Трансформація концептуальних засад державного фінансового контролю / С. В. Бардаш // Міжнародний науковий журнал «Інтернаука». – 2017. – № 3. – С. 83–90.
17. Гуцаленко Л. В. Державний фінансовий контроль : уавч. посіб. [для студ. вищ. навч. закл.] / Л. В. Гуцаленко, В. А. Дерій, М. М. Коцупатрій – К. : Центр учбової літератури, 2009. – 424 с.
18. Хмельков А. В. Державний фінансовий контроль : навч. посібник / А. В. Хмельков. – Х. : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2013. – 549 с.
19. Максимова В. Ф. Організація державного фінансового контролю : навч. посібник / В. Ф. Максимова. – Одеса : ОНЕУ, 2012. – 276 с.
20. Шевчук О. А. Ідентифікація сутності державного фінансового контролю / О. А. Шевчук // Економіка розвитку, 2013. – № 1. – С. 27–33.
21. Державний фінансовий контроль : підручник / Чумакова І. Ю., Шульга Н. В. ; за заг. ред. О. А. Петрик. – К. : КНЕУ, 2013. – 412 с.
22. Пивоваров К. В. Особливості фінансового контролю як функції державного управління / К. В. Пивоваров // Інвестиції: практика та досвід. – 2013. – № 13. – С. 89–92.
23. Бондаренко А. І. Особливості здійснення державного фінансового контролю як чинника формування ефективної фінансової системи України / А. І. Бондаренко // Теорія та практика державного управління. – 2014. – Вип. 3. – С. 153–159.
24. Про основні засади здійснення державного фінансового контролю в Україні : закон України від 26.01.1993 р. № 2939-ХІІ (зі змінами, ред. від 28.12.2015 р.) / Верховна Рада України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2939-12>
25. Бардаш С. В. Класифікація принципів контролю як складного поліморфного явища / С. В. Бардаш // Економіка та держава. – 2012. – № 7. – С. 4–8.
26. Лімська декларація керівних принципів контролів : прийнята ІХ Конгресом Міжнародної організації вищих контрольних органів (ІНТОСАІ) від 01.01.1977 № 604-001.
27. Про основні засади державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності : закон України від 05.04.2007 № 877-V (редакція від 01.01.2017).
28. Про Рахункову палату : закон України від 02.07.2015 № 576-VIII (редакція від 05.01.2017).

References

1. Mazaraki, A.A. & Volosovych, S.V. (2016). Dominanty instyucijnoi' modernizacii' finansovoi' systemy Ukrainy [The domains of institutional modernization of Ukraine's financial system]. *Visnyk KNTEU*, vol. 1, pp. 5-23 (in Ukrainian).
2. Chugunov, I.Ja. & Futorans'ka, Ju.M. (2010). Konceptual'ni zasady rozvytku systemy derzhavnogo vnutrishn'ogo finansovogo kontrolju Ukrainy [Conceptual framework for the development of the system of state internal financial control of Ukraine]. *Naukovi praci NDFI*, vol. 1, pp. 15-23 (in Ukrainian).
3. Baganec', V.O. (2014). Sutnist' i vydy derzhavnogo kontrolju za gospodars'koju dijalnistju [The essence and types of state control over economic activity]. *Forum prava*, vol. 2, pp. 37-41 (in Ukrainian).
4. Zhadan, T.A. (2017). Ekonomichna sutnist' ta zmist ponjattja «derzhavnyj finansovyj kontrol'» [The economic essence and content of the concept of "state financial control"]. *Prychornomors'ki ekonomichni studii'*, vol. 16, pp. 161-168 (in Ukrainian).
5. Shevchuk, O.A. (2015). Pryroda finansovogo kontrolju [The nature of financial control]. *Finansovyj prostir*, vol. 2, pp. 242-246 (in Ukrainian).
6. Obushna, N.I. (2016). Modernizacija systemy derzhavnogo finansovogo kontrolju v Ukraini v konteksti utverdzhennja paradygmy publicnogo audytu [Modernization of the system of state financial control in Ukraine in the context of the establishment of a public audit paradigm]. *Visnyk Nacional'noi' akademii' derzhavnogo upravlinnja pry Prezydentovi Ukrainy*, vol. 4, pp. 64-71 (in Ukrainian).
7. Shevchenko, N.V. (2011). Mehanizm ocinky efektyvnosti derzhavnogo finansovogo kontrolju v Ukraini : avtoref. dys. na zdobuttja nauk. stupenja kand. ekon. nauk : spec. 08.00.08 «Groschi, finansy i kredyt» [The mechanism for assessing the effectiveness of public financial control in Ukraine]. *Sumy : Ukrai'ns'ka akademija bankivs'koi' spravy Nacional'nogo banku Ukrainy*, 21 p.
8. Slobodjanyk, Ju.B. (2014). Formuvannja systemy derzhavnogo audytu v Ukraini : monografija [Formation of the system of state audit in Ukraine]. *Sumy: FOP Nataluha, A.S.*, 322 p.
9. Homyshyn, I.Ju. (2015). Kontrol' u systemi derzhavnoi' sluzhby [Control in the civil service system]. *Forum prava*, vol. 4, pp. 292-296 (in Ukrainian).
10. Katrosha, L.V. (2013). Naukovo-metodychne zabezpechennja rozvytku finansovogo kontrolju u sferi derzhavnyh zakupivel' : avtoref. dys. na zdobuttja nauk. stupenja kand. ekon. nauk : spec. 08.00.08 «Groschi, finansy i kredyt» [Scientific and methodological support for the development of financial control in the field of public procurement]. *Sumy : Ukrai'ns'ka akademija bankivs'koi' spravy Nacional'nogo banku Ukrainy*, 21 p.
11. Vygovs'ka, N.G. & Slavic'ka, A.Ju. (2016). Misce zovnishn'ogo derzhavnogo finansovogo kontrolju u nacional'nij kontrol'nij systemi Ukrainy [Place of external state financial control in the national control system of Ukraine]. *Visnyk Zhytomyr'skogo derzhavnogo tehnologichnogo universytetu. Serija : Ekonomichni nauky*, vol. 4, pp. 219-228 (in Ukrainian).
12. Pihoc'kyj, V.F. (2009). Systema derzhavnogo finansovogo kontrolju jak instrument social'no-ekonomichnogo rozvytku [The system of state financial control as a tool for socio-economic development]. *Visnyk Nac. un-tu "L'vivs'ka politehnika"*. Serija: menedzhment ta pidpryjemnyctvo v Ukraini: etapy stanovlennja i problemy rozvytku, vol. 647, pp. 184-190 (in Ukrainian).
13. Basancov, I.V. (2008). Rozvytok derzhavnogo finansovogo kontrolju v umovah rynkovoï ekonomiky Ukrainy : avtoref. dys. na zdobuttja nauk. stupenja d-ra ekon. nauk : spec. 08.00.08 «Groschi, finansy i kredyt» [Development of state financial control in conditions of market economy of Ukraine]. *Irpin' : Derzh. podatkovaja administracija Ukr. Nac. un-t derzh. podatkovoi' sluzhby Ukr.*, 34 p.
14. Dacenko, G.V. (2013). Vdoskonalennja skladovyh elementiv derzhavnogo finansovogo kontrolju v Ukraini [Improvement of the components of state financial control in Ukraine]. *Visnyk ChTEI. Ekonomichni nauky*, vol. 2, pp. 254-257 (in Ukrainian).
15. Stefanjuk, I.B. (2011). Metodologichni zasady funkcionuvannja systemy derzhavnogo vnutrishn'ogo finansovogo kontrolju v Ukraini [Methodological principles of functioning of the system of state internal financial control in Ukraine]. *Finansy Ukrainy*, vol. 6, pp. 84-102 (in Ukrainian).
16. Bardash, S.V. (2017). Transformacija konceptual'nyh zasad derzhavnogo finansovogo kontrolju [Transformation of conceptual foundations of state financial control]. *Mizhnarodnyj naukovyj zhurnal «Internauka»*, vol. 3, pp. 83-90 (in Ukrainian).
17. Gucalenko, L.V., Derij, V.A. & Kocupatryj M.M. (2009). Derzhavnyj finansovyj kontrol' : Navch. posib. [State financial control]. *K.: Centr uchbovoi' literatury*, 424 p.
18. Hmel'kov, A.V. (2013). Derzhavnyj finansovyj kontrol' : Navchal'nyj posibnyk [State financial control]. *H. : HNU imeni V. N. Karazina*, 549 p.
19. Maksimova, V.F. (2012). Organizacija derzhavnogo finansovogo kontrolju: Navchal'nyj posibnyk [Organization of state financial control]. *Odesa: ONEU*, 276 p.
20. Shevchuk, O.A. (2013). Identyfikacija sutnosti derzhavnogo finansovogo kontrolju [Identification of the essence of state financial control]. *Ekonomika rozvytku*, vol. 1, pp. 27-33 (in Ukrainian).
21. Chumakova, I.Ju., Shul'ga, N.V. (2013). Derzhavnyj finansovyj kontrol' : pidruchnyk / za zag. red. Petryk, O.A. [State financial control]. *K. : KNEU*, 412 p.

22. Pyvovarov, K.V. (2013). Osoblyvosti finansovogo kontrolju jak funkciï derzhavnogo upravlinnja [Features of financial control as a function of public administration]. Investyicii: praktyka ta dosvid, vol. 13, pp. 89-92 (in Ukrainian).

23. Bondarenko, A.I. (2014). Osoblyvosti zdijsnennja derzhavnogo finansovogo kontrolju jak chynnyka formuvannja efektyvnoi finansovoi systemy Ukraïny [Features of the implementation of state financial control as a factor in the formation of an effective financial system of Ukraine]. Teorija ta praktyka derzhavnogo upravlinnja, vol. 3, pp. 153-159 (in Ukrainian).

24. Pro osnovni zasady zdijsnennja derzhavnogo finansovogo kontrolju v Ukraïni [On the Basic Principles of Implementation of State Financial Control in Ukraine] : Zakon Ukraïny vid 26.01.1993 r. № 2939-XII (zi zminamy, redakcija vid 28.12.2015 r.) / Verhovna Rada Ukraïny. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2939-12>

25. Bardash, S.V. (2012). Klasyfikacija pryncypiv kontrolju jak skladnogo polimorfnoho javyshha [Classification of the principles of control as a complex polymorphic phenomenon]. Ekonomika ta derzhava, vol. 7, pp. 4-8 (in Ukrainian).

26. Lims'ka deklaracija kerivnyh pryncypiv kontroliv [Lima Declaration of Guiding Principles of Control] : pryjnjata IH Kongresom Mizhnarodnoi organizacii vyshhyh kontrol'nyh organiv (INTOSAI) vid 01.01.1977 № 604-001.

27. Pro osnovni zasady derzhavnogo nagljadu (kontrolju) u sferi gospodars'koi dijalnosti [On the Basic Principles of State Supervision (Control) in the Field of Economic Activity] : Zakon Ukraïny vid 05.04.2007 № 877-V (redakcija vid 01.01.2017).

28. Pro Rahunkovu palatu [About the Accounting Chamber] : Zakon Ukraïny vid 02.07.2015 № 576-VIII (redakcija vid 05.01.2017).

Рецензія/Peer review : 15.11.2017

Надрукована/Printed :22.12.2017

Рецензент: д. е. н., проф. Волосович С. В.